

S az sem biztos, hogy a filozófus jó népbiztos: Lukács György csendbiztos korában lövetett.

(Kerényi Imre a Népszabadságban)

Biztos, hogy tudjuk, ki a jó népbiztos? Filozófus legyen a talpán, aki kapásból vágja a vonatkozó kritériumokat. Igaz, ebben az országban filozófusok hada nevelkedett Lukácson, sőt fent nevezett egész óvoda mellett működött dadusként – úgy látszik azonban, Kerényit annak idején nem ide írtatták be. Lukácsnak (aki csupán a lövetés dolgában azonos a hasonló fedőnevű tábornokkal) nem mentsége, hogy ilyen látványos módon akart túllépni örökölt polgári osztálykorlátain – sőt, a tudatlanok és cinikusok „parancsra cselekedtem” formulája sem mentheti fel az értelmi-ségi gyalázat alól. Hű tanítványai azzal szokták „menedzselni”, hogy ő a XX. század egyetlen világszerte ismert, „piacképes” magyar filozófusa. Ha csakis Eörsi Istvánra hagyatkoznánk a kiválóság megítélésében, minden bizonnyal még szobrot is kéne állítanunk neki. Egyetlen vonatkozásban mindazonáltal kétségkívül hervadhatatlanok az érdemei: esztétikájába önálló fejezetként vette fel a kertművészetet. Ez olyannyira kilóg a vulgármarxista örületből, hogy szinte idézőjelbe rakja az egész erőszakos, mániákus szisztémát, mely sortűzkultúrának még napjaink politikájában is vannak eleven, aktív hívei. Ami Kerényinél pusztá színező elem (amúgy azzal foglalkozik vitaíratában, hogy a színházművészetnek kellene-e befogadnia azt a néhány tucat színkritikust, vagy fordítva), az a legújabb kori magyar történelemben centrális kérdés: megúszható-e büntetlenül a magasztos elvekkel takarózva elkövetett, Lukács-mintájú „csendháborítás”? Ha maradt volna a „művelnünk kell kertjeinket” szelíd bölcsességénél, nem kerülhetett volna a Nemzeti Múzeum átfogó magyarságtörténeti kiállításának legszéggyenlete-sebb zugába sem, ahol a lukácsi népbiztosság azt személteti a tanulni hajlandó utókornak: vannak filozófusok, akik előbb lőnek, és csak azután töltenek. Lesz-e valaha kurázsi a tanítványokban, hogy egyszer megírják e véres színjáték kritikáját?

OSSZIÁN